

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרח"ג ויהנן בורגרי שליט"א
מוציא וראש בולל הוראה רמות ב'

האם תבשיל שהתבשל בקדרה שבשלו בה פירות שביעית צריך לנהוג בו קדושת שביעית

א. קדושת פירות שביעית וחילופיו. ב. גדר קדושת פירות שביעית. ג. פירות שביעית שנתערבו בפירות חולין. ד. טעם כעיקר. ה. טעם תרומה. ו. הטעם כאילו הוא בעין ז. טעם בלוע בכלי. ח. איסור דרבנן - הכשר כלי בלוע ספיחין או שמור ועבד. ט. בפירות שביעית הבלועים בכלי. י. חובת ביעור. יא. כלים המצויים בזמננו - טעימת קפילא.

א. קדושת פירות שביעית וחילופיו

נתן בשביעית (פ"ז מ"א) כל שהוא מאכל אדם, ומאכל בהמה כו', וגידולו מן הארץ, יש בו משום קדושת שביעית. ועי' **בסוכה** (מ.) דשביעית תופסת דמיה, דכתוב "כי יובל היא קדש" מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה, ועי"כ המוכר פירות שביעית חלה קדושת שביעית על המעות. וכן פסק **הרמב"ם** (שמיטה פ"ו ה"א, ו, ט) ועי"כ פסק הקדוש בקד"ש אינו מתחלל אלא דרך מקח, אולם פרי שני (דהיינו פרי שנתפס בקד"ש) מתחלל בין דרך מקח בין דרך חילוק, ע"כ.

ב. גדר קדושת פירות שביעית

ומהמנה הנ"ל שלמדנו שפירות שביעית תופסים דמיהו כו', מוכח דיש קדושה לפירות אלו. וכן יש להוכיח לכאן מהא נתן **במס' שביעית** (פ"ז מ"א) אין קוצצין האילן בשביעית כו' ו**פרש"י** (פסחים נ"ב: ד"ה אין) אין קוצצין - לעצים שמפסיד הפירי, ו**החמנא אמר לאכלה ולא להפסיד**. וכן פירשו הר"ש והרא"ש (שביעית שם). והנ"ל יו"ט כת' **דכך היתה מצות השביעית שלא להפסיד פירותיה**, עיי"ש מש"כ בשם הרמב"ם. וי"ל דמשום קדושה אתינן עלה. ו**בירושלמי** (פ"ח ה"ב) איתא דאין סכין שמן של שביעית במרחץ אבל סך הוא מבחון ונכנס. וכן פסק הרמב"ם (שמיטה פ"ה ה"ו-ז). ועי' **במקדש דוד** (ס"ט ט" ט"ה) א"ה כתב המהרי"ט (שם הרמב"ם) דמהכא שמעינן שפירות שביעית יש בהם משום קדושה. ותנן **בשביעית** (פ"ח מ"ב) שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסביכה לאכול דבר שדרכו לאכול, לסוך דבר שדרכו לסוך, לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את הפסד ואין איסור להניח שירקבו מעצמן. ועי' **במנח"ש** (ק"י ס"ה מ"ה) שכת' דשביעית לא דמי לתרומה, וכתב שדינו כדון תרומה ומעשר שני. וכן איסור לשנות פירות שביעית מבריינתן. ועי' **בר"ש** (פ"ח מ"ב) דשלא כדרך איסור משום דמקרי הפסד וכתוב לאכלה ולא להפסיד. ו**הר"ש סיריליא** (שם ד"ה אין) פירש דכתב אכילה, לאכלה כדרך אכילתם. ו**הערוה"ש** (ס"י ד"א) כתב דהיינו דכתוב קודש תהיה לכם, **בהוייתה תהא קדוש** ולא ישנה צורתה. ועי' **במהרי"ט** (ח"א ס"י פ"ד ד"ה שאלה) שאיסור להפסיד פירות הוא אפי"ה היכן שנהנה יותר ויש לו ריווח יותר מאשר מהפירות, **דבקדושה תליא**, ע"כ.

אלא דעי' **בהמהרי"ט** (שם ד"ה הו"ה) שכתב שגרם הפסד מותר בפירות שביעית. ועי' **בחזו"א** (ס"י י"ד ס"ק י' ד"ה ולמדנו) שכת' שפירות שביעית אינו אלא איסור הוצדק ואין איסור להניח שירקבו מעצמן. ועי' **במנח"ש** (ק"י ס"ה מ"ה) שכת' דשביעית לא דמי לתרומה, דאע"ג שגם שביעית קרייה רחמנא קודש, מ"מ הרי מותר מהי"ת לטמא פירות שביעית, וטעמו של דבר כי עיקר איסור הפסד לא מחמת קדושה הוא, אלא משום דכי קא זכי מההפקר לא זכתה לו בהן התורה אלא לאכילה ולא להפסד, משא"כ תרומה דעבודת בהמ"ק דמי מוזהרין שפיר לשמור גם על קדושתן, ע"כ. ועי' **במשנת יוסף** (ח"ג ע"ג קנ"א) בשם כלכלת שביעית. מוכח מכל זה שפירות שביעית יש להם קדושה אלא ד"ל היא קדושה חלקית בלבד.

ג. פירות שביעית שנתערבו בפירות חולין

ונשנו **במס' שביעית** (פ"ז מ"א) שביעית אוסרת כל שהוא במינה, ושלא במינה בנותן טעם. וכן פסק **הרמב"ם** (שמו"ק פ"ז). ועי"כ **מא"י פט"ו ה"ה** שפירש דהיינו טעמא דקדושת פירות שביעית אוסרת בכל שהוא, **כי אין אותה התערובת אסורה**, אלא **חייב לאכול כל התערובת בקדושת שביעית**, ע"כ. אולם דעת הר"ן (נדרים נ"ה) דכיון שיכול לאכול בקדושת שביעית הוי יכדבר שיש לו מתירין. והארכנו בזה בס"ד **בטעמא עמיקתא** גליון תצ"ד. ועי"כ שחבאנו מח' ראשונים האם קדושת שביעית אוסרת במשהו לפני או אחר זמן הביעור. והכרעת החזו"א (קובץ אגרות ח"א ס' ר' ובמכתבים, ודך אמונה פ"ו ס"ק כו) דלפני זמן הביעור אוסרת במשהו, ולאחר זמן הביעור אינה אוסרת אלא בני"ט. וכן דעת המנה"י (ח"ו ס"ס קכ"ג) ו**המנה"ש** (ק"י ס"ה מ"ה). ועי' עוד להלן מש"כ בזה באות י'. ויש לדון האם קדושת שביעית אוסרת בכל שהוא דוקא כשהפיר גופא התערב (ואפילו אם החציאו ורק טעם נשאר בתערובת), אבל אם רק טעם הפרי התערב כגון שבישל מאכל בכלי הבלוע בפירות שביעית, דלמא אין קדושת שביעית חלה על התבשיל מחמת שאין זה עיקר הפרי אלא טעם בלבד או משום שהטעם קלוש הוא כי הוא בלוע בכלי דמי לני"ט בר ני"ט.

ד. טעם כעיקר

והנה נח' הראשונים בבאור הסוגיא **דחולין** (נ"ג) האם טעם איסור הנפלט בתבשיל אוסר מהי"ת משום "טעם כעיקר". דעת **רש"י** שם דטעם כעיקר קים להו לחז"ל דדוקא בקדשים אמרינן שהוא כעיקר ממשו של איסור, אולם טעם כעיקר בחולין אינו אלא מדרבנן דמדאו ברובא בטיל, והא דילפינן **בפסחים** (מ"ג) מ"משרת" ליתן טעם כעיקר ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא, עיי"ש. ומבואר דס"ל דמדאו' אף במין בשאינו מינו הטעם בטל ברוב, אלא שחכמים הצריכו ששים. וכן דעת **הרמב"ם** (מא"י פ"טו), אלא שאם יש כדי אכילת פרס מעורב בהיתר אם אכל פרס שלם לוקח.

ועי' **בטור** (ס"י נ"ג) שכתב בשם **ר"ת** (הובא ברא"ש חולין פ"ו ס"ז) לא דטעם כעיקר במין בשאינו מינו דא"י אלא שאין לוקחין על טעם כעיקר עד שיהא בו כ"כ מן האיסור עד שיהא בתוך כל ד' ביצים מן ההיתר כזית מן האיסור ואז חייב על כל זכות ומננו, ע"כ. אלא ש**מהש"ך** (ס"ק ו) משמע דלר"ת כל שיש טעם לוקח על אכילת חזיר. ועי' מש"כ **הרע"א** (שם על הש"ך ס"ק ו). ואכמ"ל. ו**הרשב"א** (שם) הכריע דמסקי' שיש לחחמיר בזה דטעם כעיקר דא"י אף בחולין ועי"כ בעינן ששים. ועיי"ש שם (חולין נ"ג: ד"ה והראב"ד) דהטעם דאין הטעם בטל אלא בס', **ד"חין אוכל יטעם** וטעימתו הוי הכרת האיסור.

ולמעשה פסקו **השו"ע** (נ"ג ס"ג) ונושא כליו כר"ת דטעם כעיקר דא"י, ועי"כ אם אכל זכות מהתערובת עובר, ואף בפחות מכן, איסור משום חצי שיעור דאיסור מהי"ת. וכ"כ **בבאר הגולה** (שם) בדעת השו"ע. ועי' **בפמ"ג** (פתחיה ס"ג תמ"ג). ועי' עוד **בפמ"ג** (פתי לתערובת ח"ב פ"ב ד"ה הן אמת, ופתיהה לסי' תמ"ג) דטעם כעיקר מהי"ת היינו רק לחומרא ולא לקולא, ובכל מקום אזלינן לחומרא.

ה. טעם תרומה

אלא דעינן **בחזו"א** (ס"ה ס"ק ב) שכתב דבין לסוברים דאמרינן טעם כעיקר אלא שבטל ברוב, ובין לדעת הסוברים שאינו בטל אלא בששים, ילפינן כן מ"הטמאים", ועל כן לכו"ע כל מה שאינו בכלל "הטמאים" דדרשינן לרבות צירם (כגון דגים) אין בו משום איסור טעם כעיקר. וממילא תרומה שלא מרבינן צירן וכו' כמבואר **בחולין** (ק"ג) דאפילו מיחה גופן למשקין מותר אין בו משום טעם כעיקר, עיי"ש. אולם **הבית יצחק** (יו"ד ס"י ק"ז) ק"ז וסי' קל"א א"ת ח' דחה דברי החו"ד ונקט דגם לענין תרומה אמרינן טכ"ע מדאו', עיי"ש. וכן משמע מהפוסקים דלקמן בענין חלה.

ו. הטעם כאילו הוא בעין

מעשה כיון דאמרינן טעם כעיקר י"ל דקדושת שביעית אינה פוקעת. וגדולה מזו מצינו **במנחת כהן** (ספר התערובת ח"א פ"ד ד"ה ולכאורה) שביאר בדעת **הרמב"ם** שאם יש טעם בכדי אכילת פרס לוקח, כי ככה"ג עדיין חשוב **משום האיסור קיים וכאילו הוא בעין**, אבל אם הוא פחות מאכילת פרס לא חשיב ממש האיסור קיים ואינו אלא טעם איסור בלבד, ונפ"מ לענין חובת ביעור בפסח לעבור על כל ראה ובל ימצא, ע"כ. וכן נקטו **הפר"ח** (ס"י תמ"ג ס"ק א), **החכמ"ש** (ס"י תמ"ג) ו**הגר"ח** (מא"י פ"טו). ועי' **במ"ב** (רס"י תמ"ג) שהרי בשם **הח"י יעקב** שחולק ע"ז דאף למ"ד טעם כעיקר דא"י כשאין החמץ בעין בתערובת אינו עובר על ב"י ובי"ב. והכריע שהחמץ אינו לא במקום הפס"מ. ועי' מש"כ בזה בס"ד **בטעמא עמיקתא** גליון ק"מ. ולפי"ז י"ל דלא מבעיא לסוברים דהטעם חשיב כנמצא שבני"ד לא פקעה הקדושה, אלא אף החולקים י"ל דידו דכיון שהטעם חשיב כעיקר לא פקע הקדושה.

פניני הלכה

האם המברך ברכת

המילה על הכוס בשבת

יוצא גם ידי חובת קידוש

כתב **הטור** (יו"ד ס"י רס"ה) דלאחר המילה אבי הבן או המוהל או אחד מהעם אומרים ברוך אתה ה' וכו' אשר קדש ידיד מבטן וכו', ועל הכוס מברכין אותה, שמברך תחילה בורא פרי הגפן. וכתב **הב"י** (שם) דמ"ש דמברכין אותה על הכוס לא מצא דבר זה מבואר בגמ' ולא בדברי הר"ף והרמב"ם, אלא שמדברי המפרשים והגאונים נראה שהוא מוסכם מהכל לברך אותה על הכוס. ומדברי **המרדכי** (יומא ס"ט תשכ"ז) נראה שהטעם משום דאמרינן (ברכות לה.) אין אומרים שירה אלא על היין. וכ"כ **בשו"ע** (שם יר"א) ואבי הבן או המוהל או אחד מהעם מברך על הכוס בורא פרי הגפן וכו', ואומר ברוך אתה וכו' אשר קידש ידיד מבטן וכו'.

ולפי"ע היכא דמלין תינוק ביום שבת לאחר התפילה, אם יכול המברך לכוון בברכתו על הכוס הן על ברכת המילה והן על קידוש היום. ויש לדון אם יש בזה משום אין עושין מצוות חבילות חבילות. וכן לפי"ע אם יש בזה משום הפסק מחמת ברכת אשר קידש, שבין ברכת בורא פרי הגפן לשתיה.

[ואי משום דאין קידוש אלא במקום סעודה, הנה לדעת המחבר בס"י רע"ג סגי בשתיית רביעית יין, ואף לדעת הרמ"א שם דנהגו להחמיר, מ"מ איכא נפק"מ היכא דאחר ברכת המילה יאכל כזית מפת הבאה בכיסנין].

הנה שנינו בפסחים (ק"ג) דאין לברך ברכת המזון ולעשות קידוש על כוס אחת לפי שאין עושין מצוות חבילות חבילות. ולכאוי הי"נ בנידון דידן י"ל דאין לברך ברכת אשר קידש וקידוש היום על כוס אחת משום האי טעמא.

[מיהו קידוש והבדלה מבואר התם דשרי לעשותם על אותה הכוס כיון דענין אחד הם. ומבואר דמשום הפסק שבין הברכות מחמת הברכה השניה לית לן בה. והי"נ י"ל בנידון דידן דמשום הפסק ליתא].

ואכן **בהוד יוסף** (לבעל בן אש ח' - ס"י ס"א) כתב דהמברך על הכוס במילה לא יכווין לצאת ידי חובת קידוש, כיון דאין עושין מצוות חבילות חבילות.

אולם מצינו **בב"י** (אורח חיים רע"ג) דהביא דברי **ההגהות** (מימוניות פכ"ט אות פ) בשם **הר"מ** דכוס מילה שהוא בשבת יתנונו לתינוק. וכתב על דבריו דלפי דברי הגאונים שכתב הטור [דא"צ שיגמור כל הסעודה במקום הקידוש אלא אף בשתית כוס יין יצא ידי חובה], אם שותה כשיעור אין צריך ליתנו לתינוק, דשפיר דמי שישיתנו המוהל עצמו.

וכ"כ **הרמ"א** (ס"י רע"ג ס"ה) דלדברי הגאונים היה מותר למוהל ולסנדק לשתות מכוס של מילה בשבת שחרית אם שותה כשיעור, אבל נהגו ליתן לתינוק. ומבואר דס"ל דלית ביה משום אין עושין מצוות חבילות חבילות. [אלא לדעת הרמ"א נהגו ליתנו לתינוק מחמת דאין קידוש אלא במקום סעודה, ולפי"ק לדידיה היכא דאית ליה מיני מזונות לאכול אחר הברכה].

ועי' **בבן איש חי** (ש"ש פרשת בראשית ה"ז) דאף דס"ל עיקר כדעת הרמ"א דאין לסמוך על רביעית יין לענין קידוש במקום סעודה, ואף בכוס של מילה היכא דיש תינוק דיכול ליתן לו לשתות ממנה. מ"מ כתב דהמנהגו בעירם מהמהל מברך על כוס המילה ושותה ממנו רביעית אע"פ שיש שם כמה קטנים, ועי"כ צריך שהמוהל יתנון לצאת בזה ידי חובת קידוש וישתה רביעית שלמה. וזה דלא כמ"ש בהוד יוסף דאית ביה משום אין עושין מצוות חבילות חבילות. [ואפשר דהוא גופא ס"ל להחמיר בזה מבי' טעמים הן מחמת קידוש במקום סעודה, והן מחמת דהוי חבילות חבילות, מיהו ציין דהנהגה שלא כדבריו].

ז. טעם בלווע בכלי

ואף לסוברים דטעם עיקר מדרבנן מ"מ כשהטעם בלווע בכלי הוא בכלל טעם עיקר מדא, כמו שמוכח בכלים שלקחו במלחמת האף שנצטוו להכשירם, וע"כ כי כל עוד הם בלוועים בכלי הוא איסור תורה, וכן הוכיח הפמ"ג (סי' צ"ג) כ"ק ג' ד"ה והנה הרמב"ם). ועי' בשו"ע ריש סי' תנ"א ונו"כ שנקטו דליכא בבלוע בכלי משום בל יראה ובל ימצא. ומבואר דלא נחשב הבלוע כאילו הוא בעין. אלא שכתי' **במנח"ש** (סי' סב) א"ת ט) לבאר דשאני בל יראה ובל ימצא דלעבור על לאו זה בעינן שהאיסור יהיה בעין ממש ד"ימצא" בעינן. ועי' מש"כ בזה בס"ד **בשמעתא עמיקתא גליון ק"מ**.

ומצינו **הרמב"ם** (תורמות פט"ו י"ט) שכתב שקדרה בשישלה בה תרומה לא יבשל בה חולין, ואם בישל בנותן טעם, ואם שטף הקדרה היה זה מותר לבשל בה. ובאר **הכס"מ** ע"פ תשובת הרמב"ם דאע"ג דבשאר איסורין צריך הגעלה, תרומה קיל טפי ואין אסור הטעם הבלוע בה אם הידחו מה שבעין. ולפ"י ז"ל בענין פירות שביעית דהבליעות כמאן דליטא וניהו. אבל כבר דחו בדברי הרמב"ם **הראב"ד** (סו, ה) **הרשב"א**, **הריטב"א** ו**הר"ן** **בנ"ב** (פ"ג). וכן נקט **הפרי"ח** (וי"ד סי' קכ"ב ס"ק א) דבכ"ה צ"ק הגעלה כמו כל האיסורין. וכן משמע מהפוסקים שבסמוך בענין תרומת חלה. וכן הביא **בדרך אמונה** (שם ס"ק קכ"ב).

ה. באיסור דרבנן – הכשר לבלוע בלווע ספיחין או שמור ונעדר

ואף באיסורים דרבנן אמרינן טעם עיקר ואסור מינו עד ששים. ולפ"י אף בזה"ז דשביעית דרבנן י"ל דטעמו עיקר אף כשנפלט מכלי. אלא דבאמת כ"ז באיסורים דרבנן דיש להם **עיקר מהי"ת** כגון חלת אר"י אפי' בזה"ז וכדו' כמבואר **בשו"ע** (וי"ד סי' צ"ח ס"ק ז' וס"ז) ש"ס ס"ק י"ז וס"ק כ"ד) ו**בט"ז** (שם ס"ק טו). אבל שאיסור דרבנן שאין לו עיקר מהי"ת כגון בישולי עכו"ם וכדו', טעם שלהם בטל ברוב כמ"ש **באו"ח** (הארז' שער כ"ב סי' ג) ו**בשו"ע** (סי' ק"ק ס"ב ס"א וס"ג) קט"ו ס"ק י"ז).

ולענין תרומת חלת אר"י דעת **הב"ח** (וי"ד סי' קכ"ב אות יא) שיש לה עיקר מהי"ת. וכן משמע להדיא **בשו"ע** (וי"ד סי' ש"ב ס"ק ד). אלא דעי' **ברש"י** (תורה"מ בי"ד ש"ק ל"ז) לגרסת **הב"י** וי"ד סי' קכ"א, דכלי חרס הבלוע מתרומה, ניתן להכשירו ע"י הגעלה ג"פ, כי הוא איסור דרבנן שאין לו עיקר מהי"ת. וכן דעת **המהר"א** ו**הדרי"מ** (שם אות ז), ולפ"י ז"ל דה"ה שביעית שאין לה עיקר מהי"ת. וכ"כ **השד"ח** (פאה"ש מע"א כלל קכ"ב אות יא) דשביעית לא גרע מתרומה בזה"ז שאין לה עיקר מהי"ת. וכן הביא **הגרש"א** **זצ"ל** (מעדי"א שביעית סי' י"ב אות יד) **מהמהר"י ענגיל** ששביעית בזה"ז עיקרה דרבנן. וכן נקטו **החזו"א** (וי"ד סי' כ"ה ס"ק כ"ד ע"ק) ו**השבט הלוי** (חי"ב סי' י"ג) לענין תרומה בזה"ז ועי' מהני להו הכשר לכלי חרס ע"י הגעלה ג"פ כנ"ל (ועינייש בשם החזו"א ד"י"ל דטעם הקולא כי לב בי"ד מתנה ליתיהן שלא יוקדש טעם הקלוש הזה ואף שצריך לברירה). ועי' מש"כ **בשמעתא עמיקתא גליון תצ"ג**.

ט. בפירות שביעית הבלועים בכלי

מעתה י"ל דלפי הסוברים דטעם עיקר דאו', קדושת פירות שביעית אף הבלועה בכלי במקומה עומדת, בפרט לסוברים דטעם הוא כנמצא ממש בעולם וכאילו הוא בעין, ואף שביעית בזה"ז שהוא מדרבנן ואין לו עיקר מהי"ת, מ"מ י"ל דאף אם נימא שאין הטעם אסור עד ששים מי"מ י"ל שהוא כנמצא. ועי' כ"כ במלך מקיבל טעם שבכלי מפירות שביעית והוא נרגש י"ל דיש לנהוג בו קדושת שביעית. ואע"פ שהטעם הנבלע בתבשיל אינו אלא נ"ט בר נ"ט מ"מ בדבר האסור מחמת עצמו לא פוקע האיסור ממנו מחמת שביעית. וכן נ"ט כמבואר **בתוס'** (חולין קח: - סדיה שני, וקאי: ד"ה אלכאת) דנ"ט בר נ"ט איסורא אסור. וכ"כ **הר"ן** (חולין מא. בר"י"ק). וכן מוכח **בשו"ע** (וי"ד סי' קכ"ב) **בדיניה הגור'א** (שם אות ז), וכן מבואר **בט"ז** (שם ס"ק א). וכ"כ **הש"ך** (וי"ד סי' פ"ז ע"ד ס"ק כ"ב) דלא כשיטת **הרבינו פ"ק על הסמ"ק** (סי' ר"ג ס"ק ו).

אלא דשוב בנינו דשמא לענין איסור הפסד, כשהטעם בלווע דלא שייך י"לאכלה" אין בו משום איסור להפסידו, ועי' לא מצונו איסור לפגום הטעם הבלוע בקדרה ע"י חומרי ניקוי וכדו'. ואפשר דאף אחר ששהטעם נפלט למאכל הוא ראוי לאכילה הדיון כן כי כבר פקע ממנו קדושת שביעית וממילא י"ל דתו אין בזה קדושת שביעית כלל אף לענין איסור סחורה. ובדרך כל מצונו **בירושלמי** (פ"ח ה"ח) דתבן של שביעית אין נותנין אותו בכר נתנו בכר בטל והוא שישן עליו, ע"כ. וכן פסק **הרמב"ם** (פ"ה ה"כ) אלא שלא הביא דהוא שישן עליו. ו**הראב"ד** הביא כן. ועי' **ברדב"ז** (על הרמב"ם שם) שמשמע שגם הרמב"ם מודה לזה. ו**הכס"מ** נקט דלא בעינן שישן אלא כוונת הירושלמי "אלא כדי לישן עליו". ועי' **בדרך אמונה** (ס"ק קסה) שכת' שדעת רוב הראשונים שאין בטל בכר א"כ ישן עליו דאז אין דרך להוציאו משם ובטל, ע"כ.

ובאר **החזו"א** (שביעית סי' י"ג ס"ק ח) שאם נתנו תבן לתוך הכר התבן הוא כמבוער ופקע ממנו קדושת שביעית, כי עיקר קדושתו מדין מאכל בהמה דסתמו טעמו טעמו, וכיון ששנתה לחר הוי כמו שאינו. ועיינייש ד"ה"ה דה"ה בצבע בדבר הקדוש בקדושת שביעית מקרי מבוער מן העולם, ולא מונה כן חזו"א מלתא דהא לענין שביעית לא חשיב וחשיב כמבוער, ע"כ. וה"ה בענין טעם הבלוע בכלי י"ל דחשיב כמבוער. וכן פסק **הגרש"א זצ"ל** (אשרי האישי וי"ד פ"ה אות מו) וכן הביא **במשמרת השביעית** (קארו פ"ט"ו אות יד). אולם יש לדחות, דכיון שניתן להנאות מהבלועות וכן הדרך להפליטם דרך ביטול, לא דמי לתבן בכר או לצבע בבגד שהם בטלים שם כי אין דעתו להוציאם משם. וכן דעת **הגר"ק זצ"ל** (חוט שני תרומות ס"ק) שתבשיל שהתבשל בקדרה ששבלו בה בתוך מיני לעת פירות שביעית אם יש בתבשיל טעם של פירות שביעית יש עליו גם דין של קדושת שביעית.

י. חובת בייעור

וכהאי סברא דבלוע חשיב כמבוער מצונו **בפסחים** (ג"ב) תנן (שביעית פ"ט מ"ה) הכובש שלשה כבשין (מיני ירק הקדושים בקדושת שביעית) בחבית אחת כו', ר"ג אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית (יבער כל אחד בזמנו ולא הולכים לפי טעם הבלוע), והלכה כדבריו, ע"כ. וכן פסק **הרמב"ם** (שמיטה פ"ז ה"ח). וכת' **הראב"ד** (שם פ"ז ה"ח) דאין הולכין בזה אחר הטעם הבלוע בפרי כי אין כאן איסור אכילה אלא מצות בייעור הלכך דיו שיבער אותו המין בלבד, ע"כ. ו**הרמב"ן** (ויקרא פ"ה פ"ט ו' ו"ב) ביאר דטעם הנבלע מבוער הוא. ועי' **בתוס'** **יו"ט** (שם פ"ז מ"ה) שהקשה דהכא קיי"ל כה"ג ליעיל (פ"ז מ"ה) תנן שהשביעית אסורה בני"ט ו**מהר"ב** שקודם הביעור מיירי (ע"י לעיל אות ג). ותי"ך **הרי"ם** (שם פ"ז מ"ה) דהתם מיירי שנתערב בחולין ולענין דצריך לאכול בקדושת שביעית שלא לעשות בו סחורה וכדו', אבל הכא כולם של שביעית ולענין חיוב בייעור מיירי דאין הטעם אסור כי הבלוע חשיב כמבוער. ועי' מש"כ **בבית אדם** (שער דצ"ק פ"ט"א אות ט), **בחו"א** (סי' י"א ס"ק ג) ו**בקהילות יעקב** (שביעית סי' כ"ב אות א ד"ה ותנן). וכתב **במנח"ש** (ח"א סי' ט"ז אות י"ט) שכלים שנתבשלו בהם פירות שביעית אין הבלוע חייב בביעור, וא"צ להגעילן לאחר זמן הביעור, דלא **כהר"ש סיריליאו** (שביעית פ"ט) שמצריך הגעלה, כי נ"ר שהחייב לשרוף לאחר הביעור מסתמך מן החיוב לאכול ולחלק לעניים בשעת הביעור כמבואר **בירמ"א** (פ"ז ה"ג ו"ג), ואילו לענין הבלוע בדופני הקדירה צ"ע אם שייך חיוב אכילה או חלוקה, ע"כ. ומנה"ל יוצא דיש לחלק בין מצות בייעור דהבלוע חשיב כמבוער לדין קדושת שביעית בענין איסור סחורה וכדו'.

יא. כלים המצויים בזמנו – טעימת קפילא

ובכלים המצויים בזמנו שהבלועות מועטות ובדרך כלל אין נותנות טעם בתבשיל ואין דעת העולם עליהם, בלא"ה י"ל שהם כמבוערות כי אין להם חשיבות כלל, ודמי טפי להא דתבן שבתוך הכר דלעיל. וכן מצאונו **בספר מגילת ספר** (תערובת ססי' צ"ד ו"ה ועל) בשם **הגרש"א זצ"ל** ששכלים שלנו הבלועות מועטות (ויש לצרף זה לקולא). ועי' בזה **בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ח**. ובארחות רבנו (חי"ב סי' ש"ג) כתב בשם **בעל הקהלות יעקב זצ"ל** שאם בשלו בכלי ירקושת ונתוך יום בשלו ירקושת אחרות שיש לנהוג קדו"ש בתבשיל מחמת טעם השביעית יעקב, אלא דמהני טעימת קפילא משום שבליעת השביעית היתר ולא איסור ויטעם ולא ירגיש טעם התבשיל של שביעית כי **בדרך כלל כל אלומוניום שלנו אינם בולעים הרבה** (ומ"מ בשאר איסורים מאחר שאי"א לטעום את האיסור צריך ששים). ועוד מסתבר שטעם שביעית הבלוע בכלי הוי כנפסד מאחר שאי"א לעשות עמו שום דבר וממילא התבשיל שנתבשל אחריו אף שנבלע לו טעם התבשיל של שביעית ומורגש מ"מ אין בו קדו"ש ולא דיני שביעית, ואפשר שיש להוכיח כן מהירושלמי הנ"ל מתבן שבו, ע"כ. והביאו **הדרך אמונה** (פ"ד צה"ל אות כ), ודו"ק.

יב. נמנעלה לקהלות יעקב ויצא שאף אם נקטו להחמיר עכ"פ מהני טעימת התבשיל משום שבליעת השביעית היא היתר. וכן דעת הגר"ק זצ"ל (שם).

מוסקתא דיניא

א' פירות שביעית יש בהם קדושה, ועל כן אסור לנהוג בהם מנהג בזיון. ב' פירות שביעית שהתבשלו יחד עם פירות מאותו המין אלא שאין להן קדושת שביעית, יש לנהוג קדושת שביעית בכל הפירות (ואם בישלן לאחר זמן הביעור אסורים בנותן טעם). ואם הם ממין אחר אם יש ששים כנגדם אין צריך לנהוג בהם קדושת שביעית. ג' בישל פירות שביעית בקדרה ותוך מעת לעת בישל שם תבשיל אחר, י"א שצריך לנהוג בו קדושת שביעית אלא אם כן טעם את התבשיל ואינו טועם בו טעם הפירות. ויש מקילין אף אם מרגיש טעם הפירות. ונראה שעכ"פ בזמנו שהכלים בולעין רק קצת יש להקל. ד' בישל ירקושת שאסורים משום ספיחין וכדו' בקדרה, ותוך מעת לעת בישל שם תבשיל אחר, התבשיל נאסר א"כ יש ששים כנגדם.

ויש לבאר טעם הדבר, דיש לחלק בין היכא דמברך בי ברכות על אותה הכוס, כגון שברך ברכת המזון וכן ברכת הקידוש על אותה הכוס, דבכ"ה מקרי חבילות חבילות, לבין היכא דמברך על המילה כהרגלו אלא שמכונן מני לצאת בזה ידי חובת קידוש היום, דבכ"ה י"ל דיש לו לית ביה משום חבילות חבילות. וּלפ"י ז"ל דיש לו להמנע מעשות פסוקים של קדושת היום על הכוס, דבכ"ה ג' רע ט"פ.)

וכ"כ **בשבט הלוי** (ח"ט סי' ב"ט). וכ"כ משמיה **דהגרש"ז אויערבאך** זצ"ל (הלכות שלמה - הל' תקיעת שופר פ"ב סי' י"ב והערות שם), והובא שם דכן נהג כשברך על כוס מילה בשאר שבתות השנה, שכיון לצאת ידי חובת קידוש

ולאחר מכן יאכל מיני מזונות). ואף אז טעם [כמנהגו בימות החול] בסיום הברכה טעימה כלשהי, ואחר אמירת אלקינו ואלוקי אבותינו וכו' ששה הכוס. ע"ש.

ונציץ אליעזר (חי"ג סי' נ"ג) כתב לבאר בענין אחר, דכיון דמבואר בדברי הב"י דהא דכתב הסור דמברכין ברכת הבטירה על הכוס, אינו מבואר בגמ' ולא בדברי הר"ף והרמב"ם, וטעמא הוא מחמת דאין אומרים שירה אלא על היין. משי"ה לא מקרי דבר זה מצוה בפני עצמה, עד דנימא דאם יצרפו לזה עוד מצוה איכא משום אין עושין מצוות חבילות חבילות. [והיכא דאין בזה משום חבילות חבילות מסתבר דאף משום הפסק ליתא - יעוי' או"ח סי' רע"א סי' ט"ו במגי"א ס"ק ל"א, ובמש"כ ס"ק ע"ה ע"י].

וכיוצא"ב כתבו משמיה **דהגר"צ אבא שאול** זצ"ל (אור לציון חי"ב פ"כ ס"כ"ו), דלא מבטי דלעת הרמב"ם פכ"ט מהל' שבת הי"ג דלא אמרינן אין עושין מצות חבילות חבילות אלא בשתי מצוות דאורייתא, אלא אף למה שנהגו ליקח י"ב כוסות בסעודת שבע ברכות, אע"ג דז' ברכות דרבנן, שאני הכא דברכת אדן קידוש שייכת אף היכא שאין לו כוס כמבואר בשו"ע סי' תרכ"א י"ג דביו"ח מברך בלא כוס. עכ"ד. וכ"כ לבאר משמיה **דהגרש"ז אויערבאך** זצ"ל (שמירת שבת כהלכתה פ"ד ס"ב, הערה פ').

העולה דינא א. כאשר מלין בשבת לאחר התפילה, לדעת המחבר, המברך על הכוס יכול לכתחילה לכוין בברכת הגפן לצאת אף ידי"ח קידוש, ויקפיד לשתות רביעית אחר ברכת המילה כדי שיהיה קידוש במקום סעודה. ב. דעת הרמ"א שהי"כן שאין לו מיני מזונות לאוכלם אחר ברכת המילה, נהגו להטעים הכוס לתינוק. ג. אם יש מיני מזונות שיכול לאוכלם הכוס הקידוש, אף לדעת הרמ"א יכול לכוון בברכת הכוס לצאת ידי חובת קידוש, ולאחר הקידוש יאכל מיני מזונות על מנת שיהיה קידוש במקום סעודה. והכי עדיף טפי מאשר ליתן הכוס לקטן.

נכתב ע"י

הרה"ג שמעון פלולי שליט"א

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

תפילת שחרית (ד)

השמחה באמירת פסוקי דזמרה בשבת - "למנצח מזמור לדוד השמים מספרים וכו'... וביחוד בפסוקים "תורת ה' תמימה" וכו' ישמח באמירתם שמחה עצומה מאד על שזיכנו לתורה הקדושה והתמימה כזו ולמוצותיהם ההם וליראתו ית"ש ויתעלה זכרו לעד... "לדוד בשנתו את טעמו, אברכה את ה' בכל עת" יאמר בשמחה עצומה מאד, ויקבל במחשבתו שיברך וישבח להבורא ית"ש ויתעלה כל ימי חייו. ובודאי מי שאיננו מכוין כונה זו הוא דובר שקרים לפני הבורא ית"ש...

"בה' תתהלל נפש"י ישמח שמחה גדולה ועצומה עד מאד על שיש לו פטרון כזה, ויתנהג בשמחה העצומה זו בכל פסוקי המזמור...". (יסוד וישרש העבודה ח, ז)

- "הללויה-הללו את שם ה'. בודאי מגודל השבח שבמבואר במזמור זה להבורא יתברך שמו, יתלהב לב האדם ממילא אל השמחה והחדוה באלקותו ית"ש ויתעלה. ובפסוק "כי אני ידעתי כי גדול ה'" יחשוב בזה הלשון אני מאמין בזה אמונה ולמה ואמיתית וגם השגתי בקט שכל, כי גדול אתה אלהי כמוד, וישמח שמחה עצומה עד מאד באלקותו...". (שם)

נערך על ידי מו"ס "עבודת שבת קודש"

